

ROLUL CITĂRILOR DIN VECHIUL TESTAMENT ÎN LECTURILE BIBLICE DE LA SFÂNTUL MASLU

Pr. lect. dr. Ilie MELNICIUC-PUICĂ
Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae”,
Universitatea „A.I. Cuza” Iași

Abstract

This study deals with three biblical texts reading on oil sacrament of the sick, which contains Old Testament quotations. Hearing the Apostle lecture (Rom. 15: 1-7) from second group of lecture and from the 4th group Apostle (II Cor. 6: 16-7: 1) and Gospel (Matt. 8: 14-23) lectures, the Christian believers receive a proof of God's encouragement, reading about divine will accomplished in Jesus Christ.

The theme of divine consolation "pours through the Scriptures", must patient of the community of Rome. The expression "the insults of those who insult you have fallen on me" from Psalm 68:10 (LXX) refers to the sufferings and crucifixion of the Lord, urge a silent suffering to consolidate the spiritual unity.

The unity in Christ is underlined by the exhortation of purified the moral life (II Cor. 6:17-18), assuming the worship of servant of God (Is. 53:4), like Peter's mother in law. These quotations fortified the sick man by spiritual conversion and call Christian Church to pray faithful from Lord's forgiven (Jam. 5:5).

Keywords: Jesus, Christians, biblical lecturers, intertextuality, worship, healing

Introducere

Biserica creștină utilizează cuvântul Scripturii pentru a chema, hrăni și conduce membrii săi la Dumnezeu. Prin urmare, această dimensiune sacramentală combină muzica sacră cu textul, materia cu Duhul, Vechiul cu Noul Testament, împlinite în numele lui Dumnezeu, din dorința ca „toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (I Tim. 2, 4).

Taina Sfântului Maslu este fundamentată teologic, biblic și istoric pe textul din Epistola Sfântului Iacov 5, 13-16, Biserica primară dezvoltând-o până la forma actuală din *Molitfelnic*.

Lecturile biblice de la Taina Sfântului Maslu sunt împărțite în șapte segmente, care cuprind Prochimen, Apostolul și Evanghelia.

Prochimenul Apostolului, care este un verset din Psalmi, este veriga de legătură dintre Vechiul și Noul Testament, subliniind planul de mântuire al lui Dumnezeu în istorie. Vocea psalmistului răsună în inimile credincioșilor, aducând cuvântul viu al lui Dumnezeu, exprimat în cultul evreiesc. Lecturile biblice în cultul creștin extind și diversifică relatările despre slujirea lui Dumnezeu, reliefate de Vechiul Testament (Prochimen) și de Noul Testament (Epistola și Evanghelia).

Textele lecturilor biblice au fost alese cu grijă de Sfinții Părinți. Cele șapte lecturi din Taina Sfântului Maslu urmează un crescendo al mesajului. Prima subliniază iertarea în Biserică, apoi revărsarea milei lui Dumnezeu și închinarea în dragoste. Ultimele patru secvențe biblice ne invită la compasiune creștină, priveghere continuă, dobândirea smereniei ca virtute vindecătoare, pentru a sluji doxologic pe Dumnezeu.

1. Intertextualitate în al doilea Apostol (Rom 15, 1-7)

Scrierile Noului Testament care citează cel mai des din Vechiul Testament fac aluzii explicite sau intenționate. În Noul Testament avem, de asemenea, citate compuse din diferite texte ale Vechiului Testament, care exprimă un sentiment similar teologic, prin exprimarea sfinților scriitori, diferiți ca persoane, dar umbriți de același Duh Sfânt. Aceste citate sunt cuvinte umane, aparținând limbajului uman. În acest fel, acestea sunt analizate prin instrumente gramaticale, lingvistice și filosofice, ca oricare alte cuvinte umane. Integrarea simplă a unui cuvânt în corpul Scripturii dă o nouă valoare lingvistică și impune cercetarea sa în acest context special.

Al doilea segment de lecturi biblice de la Taina Sfântului Maslu, din care vom aborda în prezentul studiu doar textul Apostolului, are ca element comun mila mântuitoare a lui Dumnezeu față de cei ce-L caută sincer. Aparținând Tainei prin care suferința este alinată în comuniunea rugătoare, mesajul lecturii din Epistola către Romani 15, 1-7 atinge resorturile sufletești ale celor bolnavi sufletește și trupește, îndemnând ființa umană să restabilească relația corectă cu Dumnezeu.

1.a. Textul Apostolului

„Fraților, datori suntem noi, cei tari, să purtăm slăbiciunile celor neputincioși și să nu căutăm plăcerea noastră. Ci fiecare dintre

noi să caute să placă aproapelui său, la ce este bine, spre zidire. Că și Hristos n-a căutat plăcerea Sa, ci, precum este scris, «Ocările celor ce Te ocărăsc pe Tine, au căzut asupra Mea». Căci toate câte s-au scris mai înainte, s-au scris spre învățătura noastră, ca prin răbdarea și mângâierea, care vin din Scripturi, să avem nădejde. Iar Dumnezeu răbdării și al mângâierii să vă dea vouă a gândi la fel unii pentru alții, după Iisus Hristos, pentru ca toți laolaltă și cu o singură gură să slăviți pe Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos. De aceea, primiți-vă unii pe alții, precum și Hristos v-a primit pe voi, spre slava lui Dumnezeu» (Rom. 15, 1-7).

1.b. Exegeza textului

Textul de la Romani 15 prelungește îndemnul paulin către cei puternici, de a fi îngăduitori față de „cei slabi”, îndemn care a debutat în capitolul 14. Unii comentatori¹ consideră că folosirea persoanei I plural din îndemnul de la v. 1 este dezvoltată în versetele 2-3, ca o concluzie la Rom. 14, 20-23. La cealaltă extremă sunt bibliștii, care gândesc că Rom. 15, 1 reprezintă o tranziție de la problema celor slabi și a celor tari din Roma, pentru a explora principiile creștine referitoare la modul soluționării în dispute comunitare, în general².

Paragraful este cuprins între versetele 1 și 7. Apostolul Pavel îndeamnă pe credincioșii „cei puternici” din Roma să accepte slăbiciunea celor mai puțin tari, dar nu pentru „plăcerea lor” sau în sensul satisfacerii unei libertăți creștine proprii³. Cei puternici sau „tari” trebuie să placă celorlalți (v. 2), urmând exemplul Domnului și Mântuitorului Iisus Hristos, Care i-a pus pe ceilalți înaintea intereselor Sale, când a suferit reproșurile îndreptate de oameni împotriva lui Dumnezeu (v. 3). Folosind un text din Psalmul 68 pentru a descrie primirea reproșurilor de Hristos (v. 3b), Apostolul Pavel

¹ Douglas J. Moo, *The Epistle to the Romans*, Eerdmans, Grand Rapids, 1996, p. 864; Simon Legasse, *L'épître de Paul aux Romains*, Editura Cerf, coll. Lectio divina 10, Paris, 2002, pp. 891-892.

² Dionisie Stamatoiu, *La plinirea vremii (Gal IV, 4)*, Pagini de Noul Testament, Editura Universității Craiova, Craiova, 2002, p. 94; Pr. Nicolae Petrescu, *Explicarea Apostolelor Duminicale*, EIBMBOR, București, 1975, pp. 122-123.

³ Jean Pierre Lémonon, *Les Épîtres de Paul II Romains Galates*, Editura Bayard/Centurion, Paris, 1996, p. 149.

adaugă o afirmație generală despre aplicabilitatea Vechiului Testament la experiența creștină, focalizându-se pe scopul acestuia de a întări nădejdea credincioșilor (v. 4). Printr-o urare-rugăciune concluzivă se revine la problema discutată, Apostolul rugând pe Dumnezeu să dea Bisericii din Roma o unitate a gândirii (v. 5), ca să poată să mărturisească pe Dumnezeu într-un glas puternic și unitar (v. 6). Astfel, pericopa este în general privită ca o chemare adresată „celor puternici” din Roma pentru a urma exemplul slujirii lui Hristos în dragoste față de ceilalți, pentru a întări unitatea Bisericii⁴.

În Rom. 15, 3 Pavel aplică îndemnul de la „a plăcea aproapelui” la exemplul dat de Hristos (în acest fel socotindu-se și el, implicit, pe calea corectă a slujirii creștine). Celor puternici le spune să nu gândească că „a da” spre alții reprezintă o incompatibilitate cu „tăria” lor, deoarece Mesia nu a căutat plăcerea Sa. Ne așteptăm ca aceasta să fie o referință explicită la Hristos, Care Și-a dat viața pentru a salva umanitatea căzută sau pe „cei slabi” (cf. 5, 6). De aceea, după o formulă introductivă, Pavel citează din Ps. 68, 10 (LXX), așezând aceste cuvinte pe buzele Mântuitorului, deci nu pe cele ale psalmistului⁵.

Ps 68, 10 (LXX)	καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν, ἀλλὰ καθὼς γέγραπται· οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδισμῶν σου ἐπέπεσαν ἐπ' ἐμέ.	ὅτι ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέφαγέν με καὶ οἱ ὄνειδοὶ τῶν ὀνειδισμῶν σου ἐπέπεσαν ἐπ' ἐμέ
Ps 68, 11 (rom)	ὀνειδισμῶν σου ἐπέπεσαν ἐπ' ἐμέ. (Rom 15,3)	Că răvna casei Tale m-a măncaț și ocările celor ce Te ocărăsc pe Tine au căzut asupra mea.

„Asupra mea” din citare se referă la Hristos, iar „pe Tine” se referă la Dumnezeu. Astfel, ocările sunt rostite de cei fărădelege, împotriva lui Dumnezeu, prin acuzarea lui Hristos. Sfântul Pavel

⁴ Părintele James Thornton, *Din Apostol citire... Predici la Apostol în duminicile de peste an*, trad. R. Hagi, Editura Cartea Ortodoxă și Editura Egumenița, f.a., p. 190.

⁵ Pr. dr. Ilie Melniciuc-Puică, *Răbdarea și mângâierea care vin din Scripturi. Argumentația veterotestamentară în Epistola către Romani*, Editura Performantica, Iași, 2009, p. 257.

citează textul probabil pentru că cei slabi au adus reproșuri celor „tari”. Apostolul recurge la o elipsă, evidențiind că Hristos nu a plăcut Sieși, ci aproapei, spre mântuire, motiv pentru care a fost ocărât și a pătimit. Elipsa include și faptul că Hristos a plăcut Tatălui, motiv pentru care a acceptat ocările celor fărădelege. Textul, în explicarea paulină, arată calea cea mai bună pentru a marca suferința pe care Hristos a asumat-o în slujirea Sa către Dumnezeu, suferință pentru mântuirea oamenilor, încununată pe cruce. Cu siguranță, expresia „nu a căutat a sa plăcere” face referire la răstignirea Domnului, deoarece aghiografii Noului Testament folosesc Ps. 68 în legătură cu patimile lui Hristos (Mt. 27, 34// Mc. 15, 35-36 // Lc. 23, 36 // In 19, 28-29; In 2, 17; In 15, 25; Fp. 1, 20; Röm. 11, 9), fie citându-l, fie făcând aluzie la el. Prima parte din Ps. 68, 10 este citat în In 2, 17, confirmând că textul a fost întâi asumat de Hristos și mai pe urmă apostolii I-au atribuit aceste cuvinte Lui⁶. Reproșurile sau ocările suferite amintesc de cărtirea mulțimii și a tâlharilor răstigniți cu El, fac referire la divinitatea Sa, care nu-și manifestă atotputernicia în situație de criză (Mt. 27, 27-31. 31-40 și paralele). Verbul grecesc *oneidizo*, cu sens de a bate joc, a ocări, este amintit în Fericiri la Mt. 5, 11 // Lc. 6, 22, ca și la I Petru 4, 14, și se aseamănă ca sens cu afirmațiile din Evr. 10, 33; 11, 26 și mai ales 13, 13, unde creștinii sunt îndemnați să „primească ocările pe care le îndură”⁷. Astfel, sensul citării evidențiază necesitatea urmării lui Hristos în slujire. Sfântul Ioan Gură de Aur spune: „Era cu neputință ca să nu fie ocărât, era cu neputință ca să nu pătimească ce a pătimit, dacă ar fi voit să Se gândească la ale Sale; însă El n-a voit așa, ci fiindcă S-a gândit numai la ale noastre, de aceea a lăsat la o parte ale Sale”⁸. Sfântul Apostol Pavel pare a se referi la perspectiva

⁶ Prof. dr. Vasile Gheorghiu, *Activitatea Domnului în Ierusalim cu ocazia primelor Paște (In 2, 23-25)*, în „Mitropolia Banatului”, an VIII (1958), nr. 7-9, pp. 334-335.

⁷ Art. „Batjocură”, în Pr. dr. Ioan Mircea, *Dicționar al Noului Testament A-Z*, EIBMBOR, București, 1995, p. 57; J. Schneider, art. „ὄνειδιζο”, în *Theological Dictionary of New Testament*, (G. Kittel și G. Friedrich eds.), Eerdmans, Grand Rapids, 1964, vol. V, pp. 240-242.

⁸ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, trad. de P.S. Teodosie Atanasiu, revizuită și îngrijită de Cezar Ivașcu și Cristina Untea, Editura Christiana, București, 2005, p. 493.

suferinței „celor tari”, care vor îngădui limitările celor slabi ce consumă carne și vin, în virtutea înțelegerii libertății absolute din perspectivă ceremonială, deși ei înțeleg aceste practici cultice ca ziditoare pentru comunitate. Trebuie, deci, să sufere pentru binele celorlalți.

Intertextualitate în al doilea Apostol (II Cor. 6, 16 – 7, 1)

Al patrulea segment de lecturi biblice de la Taina Sfântului Maslu, din care vom aborda în prezentul studiu lectura din Apostol și lectura din Evanghelie, are ca element mobilizator dorința de a fi uniți în sfințenia bisericească, după ce am fost îndemnați la o slujire sublimă a semenilor, prin imnul dragostei (I Cor. 12, 28 – 13, 8).

2.a. Textul Apostolului

„Căci noi suntem templu al Dumnezeului Celui viu, precum Dumnezeu a zis că «Voi locui în ei și voi umbla și voi fi Dumnezeul lor și ei vor fi poporul Meu». De aceea, «Ieșiți din mijlocul lor și vă osebiți», zice Domnul, și «de ce este necurat să nu vă atingeți» și «Eu vă voi primi pe voi». Și «voi fi vouă tată, și veți fi Mie fii și fiice», zice Domnul Atotțiitorul. Având deci aceste făgăduințe, iubitorilor, să ne curățim pe noi de toată întinarea trupului și a duhului, desăvârșind sfințenia în frica lui Dumnezeu” (II Cor. 6, 16b-18; 7, 1).

2.b. Exegeza textului

Epistolele către Corinteni se adresează unui grup de creștini la care Apostolul Pavel a predicat Evanghelia personal vreme de peste un an și jumătate (Fp. 18, 11) și cu care a menținut un contact regulat (ca martori în epistolele sale și prin soliile trimise la ei). Sfântul Apostol Pavel era deprins a propovădui Bisericii din Scripturile Vechiului Testament, în timpul vizitelor sale, iar în Epistolele sale către Corinteni găsim dovezi ale acestui lucru. În ambele epistole pauline sunt introduse argumente care presupun o familiaritate cu publicul său, cu fragmente alese din Vechiul Testament. Atunci când Pavel face referire în trecere, fără explicație, la o relatare biblică sau un tip veterotestamentar, cu siguranță se așteaptă ca auditoriul să-și amintească învățătura de bază pe care el o oferise în propovăduirea creștină. James McDonald a sugerat că

aceste două texte formează începutul și sfârșitul unei predici midrașice, potrivit obiceiului evreiesc, citând un șir de texte de la începutul și punctul culminant al diferitelor unități de material al propovăduirii⁹.

Cele mai multe citate din Scripturile ebraice din această epistolă sunt interpretări integrale, în manieră creștină¹⁰. În II Cor. 6, 16-18 am găsit un citat unic, compus din fraze întregi din Vechiul Testament, care fuzionează în scris, ca un șir de ecouri scripturistice¹¹. Apostolul Pavel a aranjat cele patru citate din Vechiul Testament, în versetele 16-18, astfel că acestea încep și se încheie cu făgăduințe verbale ale lui Dumnezeu, inserând două paralele conceptuale: „ieșiți din mijlocul lor și vă osebiți” și „de ce este necurat să nu vă atingeți”¹².

Îndemnul imperativ al Apostolului Pavel, de la II Cor. 6, 14a: Μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις, afirmă învățătura despre osebirea celor păcătoși din adunarea celor curățiți prin Taina Botezului în Hristos. Avem cuvântul ἑτεροζυγοῦντες, derivat de la cuvintele ἕτερος („un alt”) și ζυγός („un jug”). Rezultă că Apostolul Pavel, folosind expresia „nu vă înjugați la jug străin cu cei necredincioși”, ar fi putut avea în minte legislația agricolă a Vechiului Testament, care stipula: „Legea Mea să o păziți; vitele tale să nu le faci să se împreune cu alt soi”; și „Să nu ari cu un bou și cu un asin” (Lev. 19, 19, Deut. 22, 10)¹³. În Deut. 22, 9-11, interdicția de a amesteca la jugul comun diferite tipuri de animale apare din cauza incompatibilității fizice. Jugul ar putea fi mai bine înțeles ca o figură de parteneriat sau chiar de ucenicie, la fel ca în Sir. 51, 26 și Mt. 11, 29¹⁴.

⁹ J.I.H. McDonald, *Paul and the Preaching Ministry: A Reconsideration of 2 Cor. 2:14-17 in Its Context*, în „Journal for the Study of the New Testament”, 17, 1983, pp. 43-47.

¹⁰ D.A. deSilva, *Recasting the Moment of Decision: 2 Corinthians 6:14–7:1 in Its Literary Context*, în „Andrews University Studies”, 31.1 1993, p. 13.

¹¹ R.B. Hays, *Echoes of Scripture in the Letters of Paul*, New Haven and London, Yale University, 1989, pp. 20-29.

¹² C. Blomberg, *The Structure of 2 Corinthians 1-7*, în „Criswell Theological Review”, 4.1, 1989, p. 13.

¹³ J.A. Fitzmyer, *Qumran and the Interpolated Paragraph in 2 Cor 6, 14–7, 1*, în „Catholic Biblical Quarterly”, 23 1961, p. 278.

¹⁴ R. Jamieson, *A Commentary: Critical, Experimental and Practical on the Old and New Testaments*, vol. 1, Grand Rapids, Eerdmans, 1945, pp. 672-673.

Termenul $\mu\eta$ este un negativ de voință, dorință sau îndoială. Negația $\omicron\upsilon$ neagă faptul, dar $\mu\eta$ neagă ideea¹⁵. Negația $\mu\eta$ este folosită aici cu un imperativ prezent și această clauză ar trebui, prin urmare, tradusă „nu vă înjugați la jug străin cu cei necredincioși, așa cum o fac unii deja”.

Corintenilor li s-a poruncit să se separe de $\alpha\pi\iota\sigma\tau\omicron\iota\varsigma$, „necredincioși”. În contextul cultural din epistolele Corinteni, două grupuri de oameni sunt evidențiate: păgâni neconvertiți și profeții falși. Ambele grupuri sunt caracterizate prin $\alpha\pi\iota\sigma\tau\omicron\iota\varsigma$, pentru că ei nu cred în vestea bună despre Iisus Hristos.

Pavel, Apostolul Neamurilor, rezumă premisa lui pentru separarea necesară între cei ce pot dăuna prin atitudinea permisivă față de păcat, în exprimarea categorică: $\eta\mu\epsilon\iota\varsigma\ \gamma\alpha\rho\ \nu\alpha\delta\varsigma\ \theta\epsilon\omicron\upsilon\ \epsilon\sigma\mu\epsilon\nu\ \zeta\omega\nu\tau\omicron\varsigma$. $\eta\mu\epsilon\iota\varsigma$ este plasat aici, la început, pentru a accentua atenționarea paulină adresată corintenilor, amintind că ei sunt poporul lui Dumnezeu, atât fiecare în parte (I Cor. 6, 19), precum și toți la un loc (I Cor. 3, 16). Cuvântul $\nu\alpha\delta\varsigma$, care apare în acest verset, arată faptul că Templul lui Dumnezeu, Biserica, trebuie să se țină departe de la orice fel de impuritate cauzată de păcat. Cuvântul $\nu\alpha\delta\varsigma$, spre deosebire de $\iota\epsilon\rho\delta\omicron\nu$, este sanctuarul care se identifică cu locul cel mai sfânt. Cerințele Vechiului Testament pentru sfințenia din acest loc nu pot fi subliniate îndeajuns¹⁶. Participiul adjectival $\zeta\omega\nu\tau\omicron\varsigma$ („viu”) este semnificativ. Apostolul încearcă să facă un contrast între Dumnezeu adevărat din credința creștină și idolii fără viață și existență din religiile păgâne.

Pentru a sprijini argumentul său, Apostolul Pavel citează ca sursă autoritativă Vechiul Testament. Folosind citate din Lev. 26, 11-12; Iez. 37, 27; Is. 52, 11; Ieș. 20, 34; II Sam. 7, 14 și II Sam. 7, 8, el cuprinde intenționat atât necesitatea de separare de la părtășia greșită, cât și promisiunile care se manifestă prin dreptul de a participa la cult. Betz susține că aceste mărturisiri reflectă o înțelegere a Torei ca promisiune divină, care cuprinde ideea de deosebire, ca

¹⁵ A.T. Robertson, *A Grammar of the Greek New Testament in the Light of Historical Research*, Tennessee, Broadman Press, 1934, p. 1167.

¹⁶ Pr. dr. Petre Semen, *Învățătura despre sfânt și sfințenie în cărțile Vechiului Testament*, teză de doctorat, Iași, Trinitas, 1993, pp. 167-168; R.C.H. Lenski, *The Interpretation of St. Paul's First and Second Epistles to the Corinthians*, Augsburg, Fortress, 1964, pp. 1084-1085.

un legământ sau punere sub ascultare¹⁷. Apostolul neamurilor citează o combinație de la Lev. 26, 11 și Iez. 37, 27.

Lev. 26, 12 (LXX)	Ἐννοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ	καὶ ἐμπεριπατήσω ἐν ὑμῖν καὶ ἔσομαι ὑμῶν θεός καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μου λαός
Iez. 37, 27 (LXX)	ἐμπεριπατήσω καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεός καὶ αὐτοὶ ἔσονται μου λαός. (II Cor 6, 16b)	καὶ ἔσται ἡ κατασκήνωσίς μου ἐν αὐτοῖς καὶ ἔσομαι αὐτοῖς θεός καὶ αὐτοὶ μου ἔσονται λαός

Verbul ἐμπεριπατήσω punctează efectul citării mult mai explicit. O adevărată comuniune spirituală între Dumnezeu și om poate exista numai atunci când loialitatea personală și eclezială față de Dumnezeu este absolută¹⁸. Îndemnul paulin este formulat aici, din punct de vedere terminologic, ca un legământ¹⁹. Citarea din Levitic este făcută din dorința de deosebire de slujirea la idoli, menționare adecvată pentru contextul cetății Corint. Levitic 26, 11-12 este citat integral în II Cor. 6, 16b, schimbându-se forma verbală de la persoana a III-a plural, la a II-a plural. Ca și în vechea economie divină, încălcarea legământului nu a dus la abrogarea legământului. Darul mântuirii este necondiționat, dar răsplătirea lucrării este condiționată de slujirea credinciosului (I Cor. 3, 12-15).

Clauza imperativă, ἐξέλθατε ἐκ μέσου αὐτῶν καὶ ἀφορίσθητε, „Ieșiți din mijlocul lor și vă osebiți”, este o reafirmare a poruncii de deosebire, „nu vă însoțiți cu cei necredincioși”. Acest citat este combinat din proorociile de la Is. 52, 11 și Iez. 20, 34.41.

¹⁷ D.A. deSilva, *op. cit.*, p. 11.

¹⁸ Sfântul Ioan Hrisostom afirmă: „Și nu a zis, «Nu faceți lucruri necurate», ci cere încă o mai mare strășnicie; «nici să vă atingeți, zice, nici să vă apropiați». Ce este necurăția trupului? Precurvia, curvia și toată desfrânarea. Dar a sufletului? Gândurile necurate, precum a se uita cineva cu căutătură desfrânată, pomenirile de rău, vicleșugurile și toate cele asemenea. Deci voiți poate ca din amândouă părțile să fiți curați? Ei bine, ai văzut răsplătirea care este? A te izbăvi de cele viclene, a te uni cu Dumnezeu”. Sf. Ioan Gură de Aur, *Tâlcuiri la Epistola a doua către Corintbeni*, Editura Sofia, Editura Cartea Românească, București, 2007, pp. 131-133.

¹⁹ Dr. J. Khoo, *2 Corinthians, Lecture Notes*, p. 47; *Far Eastern Bible College*, p. 47. <http://www.febc.edu.sg/assets/pdfs/studyresource/SecCor.pdf> (20.05.2012).

Gândirea israelită de a trăi conform voinței lui Dumnezeu, pentru a păstra curată legătura credinței și a faptei, se cuprindea și în porunca separării de tot ceea ce e necurat. Necurăția de care amintesc textele din Vechiul Testament făcea referiri la impuritatea cultică și impuritatea morală. Față de aceste aspecte avem mesajul oferit prin Moise de Dumnezeu, când acesta s-a întors de pe Muntele Sinai. Nu întâmplătoare sunt cuvintele Apostolului Pavel din Epistola către Romani, care confirmă că prin credința care vine din auzire, rostirea în inima omului aduce roadă în exprimarea verbală: „Căci cu inima se crede spre dreptate, iar cu gura se mărturisește spre mântuire. Căci zice Scriptura: «Tot cel ce crede în El nu se va rușina»” (Rom. 10, 10-11).

Al doilea segment al citării de la II Cor. 6, 16-18 are mențiuni reale în Vechiul Testament (II Sam. 7, 14; Is. 52, 11 și Iez. 20, 34; 37, 27).

Is. 52, 11 (LXX)	διὸ ἐξέλθατε ἐκ μέσου αὐτῶν καὶ ἀφορίσθητε, λέγει κύριος, καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἄπτεσθε· καὶ γὼ εἰσδέξομαι ὑμᾶς (II Cor. 6, 17)	ἀπόσθητε ἀπόσθητε ἐξέλθατε ἐκεῖθεν καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἄπτεσθε ἐξέλθατε ἐκ μέσου αὐτῆς ἀφορίσθητε οἱ φέροντες τὰ σκεύη κυρίου
Iez. 20, 34 (LXX)		καὶ ἐξάξω ὑμᾶς ἐκ τῶν λαῶν καὶ εἰσδέξομαι ὑμᾶς ἐκ τῶν χωρῶν οὗ διεσκορπίσθητε ἐν αὐταῖς ἐν χειρὶ κραταιᾷ καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ καὶ ἐν θυμῷ κεχυμένῳ

Sfântul Apostol Pavel citează Is. 52, 11, care introduce, de asemenea, ideea de curățenie, referindu-se la ceea ce este săvârșit în afară, care alterează modul de a contacta divinitatea: „Plecați, plecați, ieși de acolo! Nu vă atingeți de lucru spurcat! Ieșiți, curățiți-vă, voi cei care purtați vasele Domnului!” (Is. 52, 11). Conceptul de curățenie a fost menționat, de asemenea, comunității din Corint, când se face referire la relația sexuală cu o desfrânată (I Cor. 6, 15-16) sau atunci când se au în vedere copiii născuți după o relație de căsătorie cu un necredincios ἀκαθάρτος [necurat] (I Cor. 7, 14).

Conceptele evreiești de purificare, pângărire și perfecțiunea sfințeniei gravitează în jurul ideii centrale de a fi pus deoparte și păstrat deoparte sau afierosit pentru Dumnezeu²⁰. Cuvântul ἀκαθάρτος este pus în legătură cu ceremonialul religios al purificării, în acest caz, cu eliberarea de gânduri și slujiri idolatre. Obligațiile de mai sus sunt condiție prealabilă pentru a primi binecuvântările promise în II Cor. 6,17b-18.

Fraza finală din II Cor. 6, 17 se aseamănă cu textul din Iez. 20, 34 (variante LXX). Dumnezeu cheamă pe oameni la curățire, la eliminarea celor răzvrățiți care se închină idolilor. În Iez. 20, 34 avem atât imaginea eliberării divine cu „mână tare și braț ridicat”, precum și expresia „și cu vărsarea mâniei”. Aceasta întărește nevoia de a fi separat de închinătorii la idoli, dacă cei care ascultă îndemnul sunt credincioși ai lui Dumnezeu. Există o semnificație paralelă cu ideea enunțată creștinilor din Corint, în fraza din Iez. 20, 41: „Vă voi primi ca pe niște tămâie mirositoare, când vă voi scoate din mijlocul popoarelor și vă voi aduna din țările străine, unde ați fost împrăștiați, și Mă voi sfinți într-o voi înaintea ochilor neamurilor”, atunci când „vă veți dezgusta singuri de toate nelegiuirile voastre pe care le-ați făcut” (Iez. 20, 43). Expresia condițională καὶ γὰρ εἰσδέξομαι ὑμᾶς, „și vă voi primi”, promite integrarea în comuniune a celui întors la dragostea de Dumnezeu²¹. Ascultarea de imperativul de deosebire este îndeplinită în comuniune divină. Acest fapt este exprimat în cuvântul εἰσδέξομαι, care literal înseamnă „a primi în” și exprimă ideea de „a accepta prezența unei persoane, cu prietenie”, „a primi/a accepta să-l ai ca oaspete”²².

Următoarea afirmație paulină, ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα, „voi fi Tată pentru voi”, ne reamintește o relație paternă. Expresia divină prezentată în II Sam. 7, 8.14 este pasajul pe care, probabil, îl are în minte Apostolul Pavel, când scrie acest îndemn.

²⁰ Joseph A. Fitzmyer, *art. cit.*, p. 279; Pr. dr. Petre Semen, *op. cit.*, p. 168.

²¹ J. Lust, E. Eynikel & K. Hauspie, *A Greek-English Lexicon of the Septuagint. Part I.* Stuttgart, Deutsche Bibelgesellschaft, 1992, p. 100.

²² Dr. J. Khoo, *op. cit.*, p. 50.

II Sam 7, 14 (LXX)	καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας,	ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἡ ἀδικία αὐτοῦ καὶ ἐλέγξω αὐτὸν ἐν ῥάβδῳ ἀνδρῶν καὶ ἐν ἀφαιῖς υἱῶν ἀνθρώπων
Is. 43, 6 (LXX)	λέγει κύριος παντοκράτωρ. (II Cor 6,18)	ἐρῶ τῷ βορρᾶ ἄγε καὶ τῷ λιβὶ μὴ κώλυε ἄγε τοὺς υἱοὺς μου ἀπὸ γῆς πόρρωθεν καὶ τὰς θυγατέρας μου ἀπ' ἄκρων τῆς γῆς
II Sam. 7, 8 (LXX)		καὶ νῦν τάδε ἐρεῖς τῷ δούλῳ μου Δαυὶδ τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ ἔλαβόν σε ἐκ τῆς μάνδρας τῶν προβάτων τοῦ εἶναί σε εἰς ἡγούμενον ἐπὶ τὸν λαόν μου ἐπὶ τὸν Ἰσραηλ

Fraza „Eu voi fi tatăl tău” reprezintă o aluzie la profeția rostită de profetul Natan înaintea lui David și păstrată în II Sam. 7, 8-16. Mai mulți cercetători au văzut în „fii și fiice” o posibilă citare din Is. 43, 6²³: „Voi zice către miazănoapte: «Dă-Mi-i» și către miazăzi: «Nu-i opri!» Aduceți pe fiii Mei din ținuturi depărtate și pe fiicele Mele de la marginile pământului”. Aluzii scripturistice la expresia „fii și fiice” găsim în Deut. 32, 19 și Iez. 16, 20²⁴. Vechiul Testament folosea des exprimarea adresată „fiilor”, însă mai rar „fiicele” erau luate în considerare în relația religioasă, precum în Noul Testament. Utilizarea expresiei „fii și fiice” în II Cor. 6, 18 este în concordanță cu teologia paulină, care precizează egalitatea „în Hristos Iisus” ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ (Gal. 3, 28) dintre bărbați și femei.

Titlul κύριος παντοκράτωρ, „Domnul cel Atotputernic”, face clară relația mântuitoare a celui ce crede în Hristos. Aceeași expresie lingvistică a atotputerniciei lui Dumnezeu este subliniată în Apoc. 4, 8; 11, 17; 15, 3; 16, 7; 19, 6; 21, 22.

²³ G.K. Beale, *The Old Testament Background of Reconciliation in 2 Corinthians 5-7 and Its Bearing on the Literary Problem of 2 Corinthians 6.14-7.1*, în „New Testament Studies”, 35 (1989), p. 569; M.E. Thrall, *The Problem of II Cor. VI, 14- VII, 1 in Some Recent Discussion*, în „New Testament Studies”, 24 (1977), pp. 142-148.

²⁴ J.D.M. Derrett, *2 Corinthians 6,14ff. a Midrash on Dt. 22,10*, în „Biblica”, 59 (1978), p. 231.

În II Cor. 6, 11, apostolul spune că „inima noastră este larg deschisă”, folosindu-se de imaginea părinte-copil și făcând aluzie la Deut. 11, 16 și Is. 60, 5. Întrucât Apostolul Pavel este pregătit să primească cu inima larg deschisă pe corinteni ca pe fiii lui, tot așa Dumnezeu îi va primi ca fii și fiice ale Sale (cf. Is. 60, 4: „Fiii tăi vin de departe și fiicele tale sunt aduse pe umeri”).

Așadar, conținutul legii ceremoniale, care prevedea separarea de ceea ce duce la îndepărtarea noastră de Dumnezeu, conținea o interdicție, precum și un îndemn. Interdicția este redată prin cuvintele Sfântului Apostol Pavel: καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκός, „să ne curățim pe noi de toată întinarea trupului” (II Cor. 7, 1). Cuvântul καθαρίσωμεν este derivat din rădăcina καθαρίζω, care înseamnă „a face curat”, „a purifica” sau „a vindeca”. Aici găsim ideea de curățire în urma unei contaminări rituale sau după o impuritate. Pentru că acest cuvânt este susținut de prepoziția „de la” (ἀπο), se înțelege că obiectivul este curățirea morală sau religioasă de toată „întinarea trupului și a duhului”. De asemenea, μολυσμοῦ este utilizat aici din punct de vedere al necurăției morale, pentru curățire a ceea ce este senzual în trup și purificarea duhului. Deci, este nevoie de progres continuu în sfințenie personală și eclezială pentru a finaliza, „desăvârși” (ἐπιτελοῦντες), „sfințenia” (ἀγιωσύνην) „în frica lui Dumnezeu” (ἐν φόβῳ θεοῦ)²⁵. Frica de Dumnezeu (ἐν φόβῳ θεοῦ) ar trebui să fie motivația lor. Lenski spune: „Dragostea ne cere să facem ceea ce este plăcut lui Dumnezeu; teama ne face să ne abținem de la ceea ce nemulțumește pe Dumnezeu”²⁶.

²⁵ Sfântul Ioan Gură de Aur afirma: „Ai văzut pe prooroc cum din capul locului vestește cea de față bună-nașterea, adică nașterea din nou cea prin har? «Aceste făgăduințe luând deci, iubiților» (II Cor. 7, 1), zice mai departe. Care făgăduințe? Acelea adică de a fi biserica a lui Dumnezeu, de a fi fii și fiice ale Lui, de a-L avea pe Dânsul locuind în noi și umblând, de a ne face norodul Său, de a avea pe Însuși Dumnezeu ca Tată al nostru. Deci să ne curățim pe noi de toată necurătenia trupului și a sufletului. Nici de cei necurați să nu ne atingem – căci aceasta va să zică curăție a trupului – și nici de cei ce spurcă sufletul – căci aceasta înseamnă curăția sufletului. «Să ne curățim pe noi de toată spurcăciunea trupului și a duhului», zice; și nici că se mulțumește numai cu aceasta, ci adaugă, «săvârșind sfințenie întru frica lui Dumnezeu.» Cf. Sf. Ioan Gură de Aur, *Tâlcuirea la Epistola a doua către Corintbeni...*, pp. 131-133.

²⁶ R.C.H. Lenski, *op. cit.*, p. 1092.

Vechiul Testament, în special, este citit în gândirea paulină ca îndemn retoric pentru a convinge ascultătorii și cititorii creștini. În toate aceste citate din Vechiul Testament Israelul era îndemnat să se separe de practicile păgâne, de idolatrie și de compromis. Sensul citatelor din II Cor. 6, 14 - 7, 1 dorește să prevină orice fel de infidelitate împotriva sfințeniei Bisericii, atât în credință, cât și în viața morală.

După o scurtă cădere a Israelului în idolatria păgână, poporul a îndurat judecata lui Dumnezeu, spre pocăință. Idolatria pentru corinteni nu constă în adorarea de zei/idoli, ci în idei străine de înțelepciunea creștină. O mare parte a vieții sociale și economice a Corintului a fost centrată pe închinarea la templu și participarea la mesele de cult²⁷. Corintul a găzduit două temple: templul Afroditei (zeiță a dragostei, fertilității și frumuseții), situat pe Acrocorint, și sanctuarul lui Asclepius (zeul vindecării).

Biserica din Corint s-a luptat cu tărie pentru o viețuire sfântă, pentru că a fost chemată la slujirea credincioasă a lui Dumnezeu. Deci utilizarea Scripturii servește pentru a da greutate momentului, are semnificații soteriologice, fiind un apel de a împlini, de la început, istoria mântuirii la care ne cheamă Dumnezeu.

3. Intertextualitate în a patra lectură a Sfintei Evanghelii (Mt. 8, 14-23)

Textele scrise, în primul rând Evangheliile, încep să capete autoritate proprie, atât pentru faptul că prezentau cuvintele lui Hristos, cât și pentru învățătura pe care o ofereau credincioșilor adunați în Biserică. Prin folosirea și valorizarea de Biserică a textului sfânt, după un lung proces, se adaugă Scripturilor lui Israel – cele numite de Biserică „Vechiul Testament” – o a doua parte a corpusului scripturistic: „Noul Testament”. Prin Biserică, care a introdus o lectură hristologică a Scripturilor primite de Israel, se perpetuează vechea uzanță a citirii duhovnicești, pentru îmbărbătare, a cuvântului lui Dumnezeu.

²⁷ P. Barnett, *The Second Epistle to the Corinthians*, col. „New International Commentary on the New Testament”, Grand Rapids, Eerdmans, 1997, p. 348.

3.a. Textul Sfintei Evanghelii

„Și venind Iisus în casa lui Petru, a văzut-o pe soacra acestuia zăcând, prinsă de friguri. Și s-a atins de mâna ei și au lăsat-o frigurile și s-a sculat și Îi slujea Lui. Și făcându-se seară, au adus la El mulți demonizați și a scos duhurile cu cuvântul și pe toți cei bolnavi i-a vindecat, ca să se îplinească ceea ce s-a spus prin Isaia prorocul, care zice: «Acesta neputințele noastre a luat și bolile noastre le-a purtat». Și văzând Iisus mulțime împrejurul Lui, a poruncit ucenicilor să treacă de cealaltă parte a mării. Și apropiindu-se un cărturar, i-a zis: «Învățătorule, Te voi urma oriunde vei merge. Dar Iisus i-a răspuns: Vulpile au vizuini și păsările cerului cuiburi; Fiul Omului însă nu are unde să-și plece capul». Un altul dintre ucenici I-a zis: «Doamne, dă-mi voie întâi să mă duc și să îngrop pe tatăl meu». Iar Iisus i-a zis: «Vino după Mine și lasă morții să-și îngroape morții lor». Intrând El în corabie, ucenicii Lui L-au urmat” (Mt. 8, 14-23).

3.b. Relevanța citatului biblic

Textul din Sfânta Evanghelie după Matei, aparținând celui de-al patrulea grup de texte biblice de la Sfântul Maslu, evocă momentul tămăduirii soacrei lui Petru și face un sumar al vindecărilor pe care Hristos le săvârșește în Galileea, ca să evidențieze una dintre activitățile prin care așteptatul Mesia Se descoperă. De aceea, în buna regulă a Sfântului Matei, este inserat un text din profeția lui Isaia, care este împlinit în lucrarea mântuitoare a Domnului Iisus Hristos²⁸.

²⁸ „Apoi iarăși [...] evanghelistul aduce pe profet martor al celor săvârșite; ne arată că dovada din Scriptură este puternică, nu mai puțin decât înseși minunile, spunându-ne că Isaia a vorbit de aceste minuni când a zis: «Neputințele noastre a luat și bolile noastre le-a purtat». N-a spus «a dezlegat», ci: «a luat» și «a purtat», cuvinte care, după părerea mea, sunt spuse mai degrabă despre păcate, în deplin acord cu profetul Ioan Botezătorul, care a spus: «Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii». Sf. Ioan Gură de Aur, *Scrieri. Partea a treia. Omilii la Matei*, în col. „Părinți și Scriitori bisericești”, vol. 23, traducere, introducere și note de Pr. D. Fecioru, EIBMBOR, București, 1994, pp. 344-345.

Mt. 8, 17	ὄπως πληρωθῆ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος, Αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβεν καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.
Is. 53, 4 (LXX)	οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται καὶ ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτὸν εἶναι ἐν πόνῳ καὶ ἐν πληγῇ καὶ ἐν κακώσει

Is. 53, 4 este un verset din descrierea Slujitorului suferind, care se concentrează pe „boală” și „dureri”, și a fost în întregime, prin urmare, adecvat ca un rezumat profetic al lui Iisus, „Doctorul celor bolnavi”²⁹. Găsim, prin urmare, o colecție de tradiții pe tema „vindecării”, după Predica de pe Munte, începând cu omul lepros (8, 1-4), care trebuie să împlinească după vindecare ceea ce „a poruncit lui Moise”³⁰. Sfântul Evanghelist Matei grupează vindecările celor care au fost necurați (Mt. 8, 1-17), arătând modul în care lucra Mântuitorul Hristos pentru a ridica suferința care a cuprins umanitatea³¹. Domnul Iisus Hristos Se întoarce la Capernaum, unde a vindecat-o pe sluga sutașului (Mt. 8, 5-13) și pe soacra lui Petru (8, 14-16). După o exprimare general-sumativă asupra multiplelor vindecări săvârșite în acea seară, este citat textul de la Is. 53, 4³². Urmează un grup mai larg de relatări despre Iisus, Care călătorește în „partea cealaltă” a mării, de la Capernaum în ținutul gadarenilor și înapoi, pentru a vindeca pe demonizați (Mt. 8, 18 – 9, 1). Apoi citim, în contextul larg al primei evanghelii, despre vindecarea unui paralytic în Capernaum (Mt. 9, 1-8) și cum această minune este urmată de afirmația Mântuitorului cu privire la vindecare: „Dar ca să știți că putere are Fiul Omului pe pământ a ierta păcatele, a zis slăbănogului:

²⁹ J.P. Heil, *Significant Aspects of the Healing Miracles in Matthew*, în „Catholic Biblical Quarterly”, 41. 2, 1979, p. 278.

³⁰ T.N.D. Mettinger, *A Farewell to the Servant Songs: A Critical Examination of an Exegetical Axiom*, Lund, Gleerup, 1983, pp. 68-69.

³¹ R. Beaton, *Isaiah's Christ in Matthew's Gospel*, Cambridge, Cambridge University Press, 2002, pp. 34-43.

³² R.H. Gundry, *The Use of the Old Testament in St. Matthew's Gospel: With Special Reference to the Messianic Hope*, Novum Testamentum Supplement 18, Leiden, Brill, 1967, pp. 89-115.

Scoală-te, ia-ți patul și mergi la casa ta” (Mt. 9, 6), bolnavul fiind asociat cu vameșii (Mt. 9, 10-13)³³.

Evangelistul Matei redă citatul din Is. 53, 4, în limba greacă, într-un mod de citare targumic, care nu se regăsește nici în Septuaginta și nici în textul masoretic așa cum a dorit el³⁴. Citatul este legat de activitatea de vindecare a lui Iisus, când se redau termenii ἄσθενείας și νόσους, în legătură cu afirmațiile rezumative despre vindecările săvârșite de Iisus (Mt. 4, 24; 9, 35)³⁵. Citarea este din Is. 53, 4 și se referă la Robul Domnului – identificat în Evanghelia lui Matei cu Iisus Hristos – subliniind îngrijirea socio-pastorală a Trimisului Domnului³⁶. Sfântul Evangelist Matei a reaplicat textul nu la iertarea de păcat, precum în Isaia, ci la lucrarea Mântuitorului Iisus de restabilire a sănătății fizice a oamenilor. În acest sens, citatul din Is. 53, 4 schimbă sensul general al cuvântării despre Robul Domnului, mai ales în hermeneutica aplicată Mântuitorului Iisus Hristos³⁷. Citatul din Is. 53, 4 se oprește asupra scopului catehetic, deoarece Sfântul Matei a dezvoltat descrierea activității și Persoanei lui Mesia în etape succesive³⁸. Numai o individualizare dă sens acestor versete care vorbesc despre jertfa mântuitoare a unei persoane pentru alții. În mod similar, secțiunile importante ale pasajului care se referă la Robul Domnului (Is. 52, 14; 53, 2) ca „om al durerii” (Is. 53, 3) se referă la moartea Sa, care aduce iertare oamenilor în relația lor cu Dumnezeu³⁹. Targumul post-creștin la Isaia, care face uz de surse rabinice târzii, se referă în mod explicit la Robul Domnului, care

³³ P. Borgen, *Miracles of healing in the New Testament*, în „Studia Theologica - Nordic Journal of Theology”, 35.1, 1981, p. 94.

³⁴ L. Novakovic, *Matthew's Atomistic Use of Scripture: Messianic Interpretation of Isaiah 53.4 in Matthew 8:17*, în *Biblical Interpretation in Early Christians Gospels*, Th. R. Hatina (ed.), vol. 2, New York, T&T Clark, 2008, p. 158.

³⁵ M.J.J. Menken, *The Source of the Quotation from Isaiah 53:4 in Matthew 8:17*, în „Novum Testamentum”, 39.4, 1997, pp. 313-327.

³⁶ J. Miler, *Les citations d'accomplissement dans l'évangile de Matthieu: quand Dieu Se rend présent en toute humanité*. coll. „Analecta Biblica”, 140, Rome, Pontificio Istituto Biblico, 1999, p. 148.

³⁷ Richard Beaton, *Isaiah's Christ in Matthew's Gospel, in Isaiah in the New Testament*, S. Moyise & M.J. Menken (eds.), New York/London, T&T Clark, 2007, p. 70.

³⁸ R.T. France, *The Gospel of Matthew*, Grand Rapids, Eerdmans, 2007, pp. 320-323.

³⁹ K. Paffenroth, *Jesus as Anointed and Healing Son of David in the Gospel of Matthew*, în „Biblica”, 80, 1999, p. 550.

în aceste capitole este Mesia⁴⁰, schimbând detaliile legate de acest pasaj prin aceea că Mesia nu mai suferă sau moare.

Concluzii

Studiul nostru a dorit să aducă dovezi fidele de folosire a citatelor din Vechiul Testament de către autorii biblici, luând ca exemplu pericopele Apostolului al doilea, din Rom. 15, 1-7, și Apostolului al patrulea, de la II Cor. 6, 17-18, precum și textul celei de-a patra lecturi din Sfintele Evanghelii, de la Mt. 8, 14-23.

Creștinii adunați în mărturisire cultică „laolaltă și cu o singură gură” slăvesc „pe Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos” (Rom. 15, 6). Cei în suferință sunt „invitați” să discute în cugetul lor cu Dumnezeu, în starea de profundă pocăință, cu nădejdea că răspunsul va fi eliberator pentru suflet, ca primă condiție a lucrării vindecătoare asupra ființei umane. Nădejdea vindecării îi va conduce la purificarea morală, prin redobândirea stării de „fii și fiice” prin harul lui Dumnezeu, urmând exemplul de slujire imediată și reală pe care soacra lui Petru și cei vindecați au dovedit-o Mântuitorului Hristos.

Pătımirea în suferință trebuie să urmeze tăcerea și răbdarea pe care a avut-o Mântuitorul Hristos, conform profeției din Isaia 53 și a Psalmului 68.

Între „răbdarea și mângâierea care vin din Scripturi” (Rom. 15, 4) și separarea morală din mijlocul celor idolatri (II Cor. 6, 17-18) se află vindecarea prin slujirea iubirii (I Cor. 12, 28 – 13, 8), de la al treilea segment de lecturi biblice, iar mai apoi urmează inversarea ponderii lecturilor biblice cu rugăciuni extinse și mișcătoare din al cincilea și al șaselea grup de lecturi.

⁴⁰ M.J.J. Menken, *art. cit.*, p. 322.